

ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА ЄВДОКІМОВА,

*доктор психологічних наук, професор,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра соціології та психології;*

 <https://orcid.org/0000-0003-4211-7277>,
e-mail: elena25eva@gmail.com;

ЯНА СЕРГІЇВНА ПОНОМАРЕНКО,

*кандидат психологічних наук,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра соціології та психології;*

 <https://orcid.org/0000-0002-3374-3930>,
e-mail: posokhova1992@gmail.com

**ТОВАРИСЬКІСТЬ ПАТРУЛЬНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК КЛЮЧОВА
ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВА КОМПЕТЕНЦІЯ: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Зроблено теоретичний огляд феномена товариськості як ключової професійно важливої компетенції працівників поліції. Метою статті є емпіричне дослідження особливостей психологічної структури товариськості патрульних поліцейських із різним рівнем комунікативного контролю. У дослідженні було задіяно «Методику діагностики оцінки самоконтролю в спілкуванні» М. Снайдера, за допомогою якої ми розподілили досліджуваних на дві групи: з низьким (14 осіб) та високим (25 осіб) рівнями комунікативного контролю. Загальна чисельність вибірки становила 46 патрульних поліцейських. Для діагностики основних компонентів товариськості було використано «Тест суджень вивчення товариськості особистості» О. Крупнова. Отримані факти свідчать, що у поліцейських першої групи існують певні труднощі в реалізації товариської поведінки, а в поліцейських другої групи товариськість сформувалася як основний компонент їх професійної діяльності.

Ключові слова: *компетенції, комунікативний контроль, патрульні поліцейські, працівники поліції, професійна діяльність, товариськість.*

Оригінальна стаття

ВСТУП. Обсяг прикладних досліджень у галузі юридичної психології, що зростає, зосереджується на якості виконання службових обов'язків працівниками правоохоронних органів, особливо поліцейськими. Дослідників хвилюють питання професійної компетентності правоохоронців та ефективності виконання ними службових завдань. Напрацювання вчених свідчать, що істотний відсоток робочого часу у професії поліцейського припадає на його комунікативний аспект діяльності. Спілкування з громадянами, свідками подій, імовірними жертвами злочину та підозрюваними відіграє пріоритетну роль, оскільки від якості цього процесу залежить результат їх поліцейської діяльності. Довіра населення до поліції формується не лише через професіоналізм поліцейських, а й завдяки їхній відкритості, доброзичливості, небайдужості, вмінню повернути до себе людину та бажанню дійсно допомогти. Окреслені параметри простежуються у такому феномені, як товариськість, яка і виступила об'єктом нашого дослідження.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. *Мета роботи* – емпірично дослідити особливості психологічної структури товариськості патрульних поліцейських із різним рівнем комунікативного контролю.

Завданнями дослідження були: 1) здійснити теоретичний огляд психологічної літератури за темою товариськості й комунікабельності та її ролі у професійній діяльності працівників поліції; 2) визначити рівень комунікативного контролю у професійній діяльності поліцейських патрульної служби для розподілу їх на групи; 3) установити специфіку прояву товариськості у патрульних поліцейських під час виконання професійних завдань.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ. Наукові пошуки особливостей комунікації у працівників поліції ми розпочали з вивчення специфіки соціального інтелекту (Євдокімова, Пономаренко, 2018) та емоційного інтелекту (Євдокімова, Пономаренко, 2019) у поліцейських із різним рівнем комунікативної толерантності. Під час дослідження стосовно важливості розвинутого

соціального інтелекту (Євдокімова, Пономаренко, 2018) у процесі комунікації поліцейських ми дійшли висновку, що соціальний інтелект виступає особистісним ресурсом у здійсненні професійної діяльності, оскільки надає можливість поліцейським правильно зчитувати й інтерпретувати вербальні сигнали та реакції свого співбесідника, що істотно поліпшує виконання поліцейських завдань. Отримані результати показали, що поліцейські, які мають високий рівень комунікативної толерантності, менше помиляються в аналізі розмови, ефективніше адаптуються у невизначених ситуаціях та схильні до швидкого ухвалення рішень на підставі отриманої інформації, на відміну від поліцейських із низьким рівнем комунікативної толерантності.

Вивчення прояву емоційного інтелекту в поліцейських із різним рівнем комунікативної толерантності (Євдокімова, Пономаренко, 2019) ґрунтувалося на розкритті конфліктної складової у професійному спілкуванні поліції, оскільки службова діяльність часто передбачає взаємодію з криміналітетом та агресивно налаштованими громадянами, що істотно ускладнює виконання професійних обов'язків і вимагає наявності відповідних професійних знань та умінь для ведення діалогу. Ми вважаємо, що на успішність комунікації впливає низка суттєвих якостей, які повинен мати поліцейський, а саме: товариськість, психологічна та емоційна стійкість, співпереживання і здатність почути свого партнера по спілкуванню. Емпірично було доведено, що поліцейські з високим рівнем комунікативної толерантності є більш успішними в комунікації, яка характеризується складністю та містить конфліктну складову, оскільки вони краще розуміють і тлумачать емоції людей, зчитують їхні міміку й жести, що говорить про доволі розвинуті когнітивні здібності.

На думку М. Кумарасамі зі співавторами (2016), важливими компетенціями, які відрізняють висококваліфікованого працівника поліції, є наявність у нього когнітивних здібностей та розвинутого емоційного інтелекту. Незважаючи на важливість когнітивного інтелекту, емоційний інтелект вчені визначають здебільшого як пов'язаний із загальним виконанням роботи в поліцейських органах. Дослідники пишуть, що люди з високим емоційним інтелектом є більш адаптивними до робочого місця і можуть краще справлятися з труднощами на роботі та стресом, що зменшує шанси зазнати вигорання.

Однак розрідженість досліджень, що висвітлюють корисність емоційного інтелекту,

виявилася значущою для виявлення успіху під час та після навчання поліцейських, наголошує А. Ебрагім (2018). Учений мотивує це тим, що характер роботи в поліції вимагає людських контактів із громадянами чи колегами, і тому для поліцейських важливо ефективно спілкуватися та налагоджувати добрі стосунки в командах і поза поліцейською організацією. Цього можуть досягти високоемоційні інтелектуальні поліцейські, здатні ідентифікувати поведінку й емоції та знати, як поводитися за будь-яких обставин, наприклад, стикаючись з агресивними особами.

М. Калашникова та Е. Максимова (2016) у дослідженні стійкості працівників поліції до стресових ситуацій дійшли висновку, що на цю властивість впливає досвід роботи в поліції. Дослідниці встановили, що поліцейським зі стажем роботи від 4 до 10 років більшою мірою властиві товариськість, розвинуті інтелектуальні здібності, емоційна та психологічна стійкість, нормативність і регламентованість поведінки, дипломатичність у комунікації, здатність до саморегуляції та самоконтролю, сміливість, висока стійкість до стресу та невизначених ситуацій, на відміну від поліцейських, які працюють у поліції менше 4 років.

товариськість як особливу М. Гарсія та М. Тегелаарс (2019) також наголошують на важливості вивчення товариськості як одного з ключових параметрів соціальної взаємодії. Учені розуміють форму спілкування, в якій індивіди взаємодіють на підставі досягнення своїх інтересів та вподобань, отримуючи при цьому задоволення.

Дуже важливо забезпечити працівникам поліції умови, які дадуть їм змогу почуватись у безпеці та захищеними під час виконання різноманітних професійних завдань, особливо це стосується випадків, коли може відбуватись ескалація конфлікту. Поліцейським необхідно мати відповідний набір фахових компетенцій, що допоможе їм знімати власну напругу та надавати якісні послуги громадянам, особливо якщо це стосується випадків екстреного реагування на злочини, пов'язані з домашнім та сексуальним насильством, адже кваліфіковані, відкриті й доброзичливо налаштовані працівники поліції здатні не лише допомогти людині у скруті, а і підвищити рівень довіри до правоохоронної системи в цілому (Lamin, Teboh, 2016).

Західні дослідники схиляються до думки, що товариськість визначає кількість і якість соціальних взаємодій. Деякі з них уважають, що товариськість відображає прагнення людини до встановлення дружніх і близьких стосунків,

щоб не почуватись самотніми, або як здатність людини розпізнавати емоції та реагувати на них. Учені цілковито впевнені, що існують певні труднощі у вимірюванні цього конструкту (Boswell et al., 2020).

Якісні й кількісні параметри вимірювання товарищескості потребують ґрунтовного вивчення, оскільки вони здатні істотно вплинути на розуміння важливості та сенсу, які люди отримують під час встановлення відносин та комунікації. Закордонні колеги впевнені, що якісні та кількісні характеристики товарищескості можна отримати шляхом застосування суб'єктивних або об'єктивних методів дослідження, оскільки кожен із них має свої недоліки й переваги. Наприклад, комунікабельність можна виміряти через кількість взаємодій, а товарищескість – через аналіз їх якості. Важливо розуміти, що товарищескість – це усвідомлення та розуміння сенсу розмови, інакше кажучи, кількість соціальних контактів не є показником товарищескості, лише якість і позитивне враження від взаємодії свідчать про товариську особистість (Slatcher, Selcuk, 2017).

Аналіз актуальних теоретичних та емпіричних розвідок надав нам змогу зорієнтуватися та визначитися у власному дослідженні окресленого питання на представниках соціономічної професії – поліцейських. Зрозуміло, що кількісні характеристики їх взаємодії є доволі високими і цілком обґрунтованими через вимоги діяльності, однак лишаються доволі мало вивченими якісні параметри таких взаємодій, а саме специфіка товарищескості. Ми вважаємо за необхідне дослідити прояв товарищескості серед працівників патрульної служби, оскільки саме їх часта взаємодія з населенням формує імідж поліції та довіру населення до неї.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Вибірку досліджуваних склали 46 патрульних поліцейських. Діагностування проводилося перед заступленням на чергування (вечірня зміна 18:00). Дослідження здійснювалося на базі Управління патрульної поліції міста Краматорська Департаменту патрульної поліції МВС України. Для поділу патрульних поліцейських на групи ми застосували «Методику діагностики оцінки самоконтролю в спілкуванні» М. Снайдера. Методика була розроблена американським психологом, вона містить 10 питань, які надають можливість визначити рівні самоконтролю в спілкуванні: високий, середній та низький (Райгородский, 2001, с. 558–559).

Ми поділили патрульних поліцейських на дві групи: з низьким та високим рівнем комунікативного контролю. Першу групу склали

досліджувані з низьким рівнем комунікативного контролю в кількості 14 осіб, до другої групи увійшли слухачі з високим рівнем комунікативного контролю у кількості 25 осіб. 7 респондентів із середнім рівнем показника було виключено з подальшого дослідження.

У нашому дослідженні високий рівень самоконтролю в комунікаційному процесі свідчить, що патрульний поліцейський добре володіє собою, стежить за тим, що і як він говорить, керує своїми емоціями та раціонально підходить до розмови. Недоліком високого рівня є нестійкість позиції «Я», відсутність схильності до непередбачуваності та непрогнозованих ситуацій. Низький рівень комунікативного контролю передбачає відкритість у спілкуванні та безпосередність, що є позитивними якостями для пересічної людини, однак не для поліцейського, в якого невимушеність розмови може лише зашкодити, адже професійне спілкування поліцейських у більшості випадків є регламентованим та офіційним.

Для діагностики основних компонентів товарищескості було використано «Тест суджень вивчення товарищескості особистості» О. Крупнова. Автор пропонує відповісти на 140 питань, які розкривають особливості прояву товарищескості в процесі спілкування. У опитувальнику наведено 140 запитань, на кожне з яких слід відповідати одним із семи варіантів відповідей. Виходячи з показників, малюється профіль значень за рівнем вираженості змінних, поділених на дві групи: гармонічні (ергічність, стеничність, інтернальність, соціоцентричність, предметність, операційні труднощі) та агармонійні (аергічність, астеничність, екстернальність, егоцентричність, поінформованість, суб'єктність, емоційні труднощі) (Крупнов, Новикова, Шляхта, 2017).

Для математико-статистичної обробки було використано кластерний аналіз за методом k-середніх. Кількісна обробка результатів здійснювалася за допомогою t-критерія Стьюдента.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. Результати дослідження компонентів товарищескості у патрульних поліцейських із різним рівнем комунікативної толерантності подано в таблиці 1.

Результати, подані в таблиці 1, засвідчили, що за динамічним компонентом товарищескості «Ергічність» у поліцейських з низьким рівнем комунікативного контролю показник становив $37,5 \pm 0,32$, з високим рівнем – $37,94 \pm 0,44$. Вірогідних відмінностей у прояві цієї властивості не виявлено. Тобто можемо сказати, що для обох груп поліцейських рівною мірою властиві прояви надмірного розумового

та фізичного навантаження. Для патрульних із різним рівнем комунікаційного контролю є характерним прагнення до спілкування та міжособистісних стосунків. Однак ми вважаємо, що поліцейські з високими показниками конт-

ролю більш схильні краще справлятися з професійним навантаженням, пов'язаним зі спілкуванням, адже цей процес потребує значних енергозатрат і ресурсів, брак яких пришвидшує виникнення втоми та виснаження.

Таблиця 1

Компоненти товариськості у патрульних поліцейських із різним рівнем комунікативного контролю ($M \pm m$)

<i>Показники товариськості особистості</i>		<i>Поліцейські з низьким рівнем комунікативного контролю</i>	<i>Поліцейські з високим рівнем комунікативного контролю</i>	<i>t</i>	<i>P</i>
<i>Компоненти</i>	<i>Змінні</i>				
Динамічний	Ергічність	37,5 ± 0,32	37,94 ± 0,44	0,81	–
	Аергічність	30,83 ± 0,86	32,05 ± 0,65	1,13	–
Емоційний	Стенічність	42,16 ± 0,91	36,55 ± 0,82	4,58	0,001
	Астенічність	36,66 ± 0,75	31,38 ± 0,63	5,39	0,001
Регуляторний	Інтернальність	46,83 ± 0,67	44,01 ± 0,74	2,83	0,05
	Екстернальність	45,66 ± 0,57	44,61 ± 0,68	0,93	–
Мотиваційний	Соціоцентричність	45,5 ± 0,58	47,66 ± 0,72	2,34	0,02
	Егоцентричність	44,33 ± 0,92	44,61 ± 0,87	0,22	–
Когнітивний	Осмиленість	45 ± 0,64	44,44 ± 0,52	0,68	–
	Поінформованість	13,5 ± 0,99	13,27 ± 0,78	0,18	–
Продуктивний	Предметна сфера	43 ± 0,91	41,22 ± 1,02	1,3	–
	Суб'єктна сфера	18,33 ± 0,84	17,5 ± 0,99	0,64	–
Рефлексивно-оціночний	Операційні труднощі	14,66 ± 1,01	10,05 ± 0,91	3,39	0,01
	Емоційні труднощі	13,5 ± 0,79	11,55 ± 0,81	1,72	–

У динамічному компоненті комунікабельності «Ергічність», яка свідчить про ініціативність у процесі спілкування та активність у встановленні знайомств, дещо перевищує «Аергічність», яка за своєю суттю є показником протилежних характеристик, тобто відображає орієнтованість особистості на бажання бути наодинці, особливо у стресових ситуаціях. Можемо з упевненістю сказати, що для обох груп патрульних рівною мірою властиві схильності до усамітнення під час вирішення проблеми, що надає їм змогу віднайти рішення та адаптуватися до неї. За шкалою «Аергічність» показник у поліцейських із низьким рівнем комунікативного контролю становив $30,83 \pm 0,86$, у поліцейських із високим рівнем комунікативного контролю дорівнював $32,05 \pm 0,65$. Можливо, ці обставини можна

аргументувати необхідністю поліцейського виконувати передові вимоги, що висуваються до поліцейського у розвинутих країнах світу, адже суспільство сприймає його як уособлення найкращих особистісних якостей і рис, як активного, успішного та кваліфікованого захисника порядку і закону, що само по собі змушує поліцейських відповідати таким уявленням та виявляти їх під час несення служби. Постійний контроль і бажання бути кращим призводять до виникнення надмірного емоційного навантаження, що і провокує у поліцейських бажання інколи побути наодинці та відпочити від спілкування.

Емоційний компонент комунікабельності патрульних поліцейських свідчить про те, що в більшості випадків вони отримують задоволення у процесі спілкування, радіють, коли

можуть допомогти у вирішенні проблемної ситуації, та щиро тішаться з приводу успішного виконання своїх професійних обов'язків. За перемінною «Стенічність» у поліцейських із низьким рівнем комунікативного контролю середній показник зростає ($42,16 \pm 0,91$) порівняно з поліцейськими з високим рівнем комунікативного контролю ($36,55 \pm 0,82$) за $p \leq 0,001$. Можна сказати, що у поліцейських першої групи спостерігається більш висока працездатність, здатність до тривалої неперервної діяльності. Проте за перемінною «Астенічність», яка характеризується підвищеною втомлюваністю, виснаженням, нестійкістю і порушенням настрою, у них показник теж зростає ($36,66 \pm 0,75$) порівняно з поліцейськими з високим рівнем комунікативного контролю ($31,38 \pm 0,63$) за $p \leq 0,001$. Отримані результати надають можливість говорити про емоційну нестабільність представників першої групи, які мають низький комунікативний контроль, що, у свою чергу, підвищує ризик виникнення емоційного або фізичного виснаження і може стати причиною професійного вигорання.

У регуляторному компоненті товариськості інтернальна регуляція майже не відрізняється від екстернальної у числовому складі, проте у поліцейських із низьким рівнем комунікативного контролю ($46,83 \pm 0,67$ та $45,66 \pm 0,57$ відповідно) вона дещо перевищує показники групи поліцейських із високим рівнем комунікативного контролю ($44,01 \pm 0,74$ та $44,61 \pm 0,68$ відповідно). У представників першої групи порівняно з поліцейськими другої групи спостерігається зростання за перемінною «Інтернальність» – $p \leq 0,05$. Виходячи з таких показників, можна припустити, що поліцейські першої групи в разі успіху вважають це особистим досягненням, а в разі невдачі звинувачують зовнішні обставини, за яких вони діють імпульсивно, вважаючи марним докладати зусилля для налагодження та підтримання контактів з оточенням. У поліцейських другої групи ці змінні менш виражені та більш урівноважені між собою, що говорить про вищу емоційну та психологічну стійкість.

У мотиваційному компоненті товариськості є значно вираженими і соціоцентрична, й егоцентрична спрямованості з деяким переважанням першої. До того ж спостерігається зростання за перемінною «Соціоцентричність» у поліцейських із високим рівнем комунікативного контролю ($47,66 \pm 0,72$) порівняно з поліцейськими з низьким рівнем ($45,5 \pm 0,58$), $p \leq 0,02$. Це пояснюється тим, що

поліцейські другої групи, які мають високий рівень комунікативного контролю, прагнуть якомога швидше налагодити дружні стосунки з оточенням, виявити турботу про інших, сприяти вирішенню проблем, що постають перед ними. За перемінною «Егоцентричність» показники обох груп майже збігаються ($44,33 \pm 0,92$ та $44,61 \pm 0,87$ відповідно). Отже, товариськість для обох досліджуваних груп патрульних поліцейських є своєрідним засобом досягнення матеріального благополуччя, тобто вона надає їм можливість задовольняти власні потреби та бажання. Отримані дані є абсолютно прогнозованими, адже для будь-якої нормальної людини зовсім природним є бажання протиставляти інтереси особистого характеру всім іншим, однак це не свідчить про егоїзм та індивідуалізм. Це показник швидше демонструє нам здатність обстоювати власні інтереси по службі для встановлення свого авторитету серед колег та заради успішної адаптації у професії.

Когнітивний компонент товариськості у патрульних поліцейських представлено високими показниками за перемінною «Осмиленість» ($45,0 \pm 0,64$ та $44,44 \pm 0,52$ у першій та другій групах відповідно). Тобто більша частина патрульних поліцейських усвідомлює, що товариськість відіграє важливу роль у виконанні професійних завдань та може істотно поліпшити результати їх роботи.

За перемінною «Поінформованість» показники у першій та другій групах становили $13,5 \pm 0,99$ та $13,27 \pm 0,78$ відповідно, і це свідчить про те, що деякі поліцейські сприймають товариськість поверхово, тобто вони в деяких професійних ситуаціях не можуть відрізнити, де прояв товариськості з боку свого партнера по спілкуванню, а де маніпуляція, щоб уникнути покарання й відповідальності, інколи не можуть відмежувати цю якість від інших. Рішенням цієї проблеми є проведення відповідних комунікативних тренінгів, спрямованих на розвиток здатності діагностувати мову свого співбесідника та робити відповідні висновки із процесу комунікації в цілому, що неабияк важливо у цій професійній групі.

Високі показники продуктивного компонента товариськості діагностовано в обох групах патрульних поліцейських за перемінною «Предметна сфера» – $43,0 \pm 0,91$ та $41,22 \pm 1,02$ відповідно. Отримані дані говорять, що поліцейським із різним рівнем комунікативного контролю рівною мірою властиві здатності до саморозвитку та самовираження. Поліцейські першої та другої груп упевнені, що постійне вдосконалення своїх професійних

навичок є не лише запорукою успіху у професії, а й нагальною потребою кожного представника поліції.

Рефлексивно-оціночний компонент товариськості засвідчив істотну розбіжність перемінної «Операційні труднощі» у групі поліцейських із низьким рівнем комунікативного контролю відносно групи з високим рівнем комунікативного контролю $14,66 \pm 1,01$ та $10,05 \pm 0,91$ за $p \leq 0,01$. Тобто у поліцейських першої групи спостерігається часте виникнення труднощів, пов'язаних з особливостями побудови комунікації у складних та напружених ситуаціях, на відміну від другої групи, представники якої мають більшу здатність керувати собою в таких ситуаціях. Безумовно, такі труднощі знижують рівень задоволеності поліцейських своїми навичками спілкування та результатами роботи відповідно. Однак за перемінною «Емоційні труднощі» рефлексивно-оціночного компоненту для обох груп рівною мірою характерна схильність перекидатися відповідальність за свої невдачі в комунікації на зовнішні обставини, що є не дуже добрим показником, оскільки специфіка роботи в поліції передбачає вміння справлятися з різними ситуаціями незалежно від обставин та настрою. Показники у першій і другій групах поліцейських становили $13,05 \pm 0,79$ та $11,55 \pm 0,81$ відповідно. Ми впевнені, що недостатній рівень товариськості провокує виникнення емоційних труднощів у працівників патрульної служби, адже мати високі показники комунікабельності не є гарантією успіху в цьому процесі, оскільки вони потребують постійного вдосконалення і тренувань, що мотивує нас на подальше дослідження цього питання та розроблення відповідних практичних рекомендацій.

Обговорення результатів. Більшість науковців узагальнено визначає товариськість як індивідуальну комунікативну психодинамічну характеристику індивіда, яка виражається через усвідомлення прагнення людини до контактів та соціальної взаємодії. Як наслідок людина під час розмови почувається невимушено, справляє враження легкої та відкритої доброзичливої людини, при цьому розуміє мотиваційну спрямованість розмови та кінцеву її мету.

Сучасні дослідники активно вивчають питання якісної наповненості ефективного фахівця, особливо якщо професія характеризується частими контактами з людьми. Так, О. О. Водолазська та С. М. Цуркан (2020) впевнені, що в діяльності, яка потребує постійних контактів з людьми, товариськість виступає однією з основних професійно важливих якостей

особистості, але з урахуванням інших компонентів комунікативності.

Не є винятком наукові пошуки вчених, які прагнуть дізнатися, якими саме якості мусить мати працівник поліції, щоб бути максимально ефективним та результативним для суспільства, при цьому дбаючи про власні психологічний стан і добробут. Здатність поліцейського справлятися з труднощами може виникати через успішне його входження у професійне середовище (Shvets et al., 2020).

Особливо важливо зазначити, що вміння поліцейських використовувати знання та навички для своєчасної діагностики агресивно налаштованих правопорушників є запорукою їх успішної професійної діяльності та необхідною професійною компетенцією. Українські дослідники встановили, що існує набір рухів, жестів та поз, а також мовленнєві реакції, які передують нападу. Із цього випливає необхідність опанування відповідних навичок інтерпретації отриманої усної чи друкованої інформації у службовій діяльності ще під час навчання в поліцейському виші. Для набуття таких навичок та компетентностей треба застосовувати відповідні ситуаційні завдання у період професійної підготовки, спрямовані на вирішення практичних завдань. Особливою умовою підготовки висококваліфікованих кадрів є дотримання педагогічних умов, принципів та концептуальних підходів (Bondarenko et al., 2020).

До ключових компетентностей працівників підрозділів кримінальної поліції відносять комунікативні здібності, оскільки специфіка роботи слідчих передбачає володіння навичками міжособистісного спілкування, особливо під час проведення допитів свідків, потерпілих, підозрюваних і засуджених, співбесіди з експертами та роботи з конфіденційними та іншими джерелами інформації. Учені вважають, що комунікабельність становить 40 % годин робочого часу поліцейських (Ostapovich et al., 2020).

Цікавими є дослідження О. Колесніченко, Я. Мацегори та І. Приходько (2019), які зазначають, що військова товариськість виявляється через взаємну повагу партнерів по спілкуванню одне до одного, їх відкритість, турботу і щирість, однак варто враховувати інтереси всіх учасників взаємодії.

Ми впевнені, що прояв товариськості поліцейських у службовій діяльності та в особистому житті здатен сформувати у них стійку позицію щодо подолання труднощів та стресу на роботі, оскільки якість стосунків прямо впливає на їх благополуччя. Дослідження

О. Борисюк (2021, с. 42) продемонстрували, що у молодих офіцерів поліції однією з найбільш виражених характеристик виступає товариськість, яка, на думку вченої, спроможна підвищувати їх здатність до самоуправління та встановлення позитивних відносин у колективі.

ВИСНОВКИ. Результати емпіричного дослідження засвідчили, що у поліцейських з низьким рівнем комунікативного контролю більш виражені агармонійні змінні: аергічність, астенічність, екстернальність, суб'єктна сфера, операційні та емоційні труднощі. Можемо сказати, що для цієї групи патрульних поліцейських є характерним бажання уникати спілкування в ситуаціях, коли це можливо, особливо якщо вони не налаштовані на розмову, оскільки впевнені, що успіх цього процесу залежить від зовнішніх обставин та умов. Для прояву товариськості для першої групи потрібен поштовх, оскільки вони віддають перевагу усамітненню, а не вимушеній бесіді з товаришем. Тобто у поліцейських з низьким рівнем комунікативного контролю краще виражено здібності до невимушеної та легкої бесіди, ніж у поліцейських із високим рівнем, однак вони не схильні до прояву ініціативи до спілкування та встановлення контактів. Ми вважаємо, що такі результати пов'язано з тим, що ця група не до кінця розуміє роль товариськості у процесі спілкування, тому й виникають надмірна тривога та дискомфорт у ситуаціях, коли їм доводиться вступати в контакт із незнайомими людьми. Звісно, ця група виконує свої обов'язки незалежно від того, отримують вони задоволення від спілкування чи

ні, однак вони більше схильні до емоційного виснаження та перевтоми у ситуаціях активної комунікації.

У поліцейських з високим рівнем комунікативного контролю більш яскраво виражено динамічний (ергічність та аергічність), емоційний (стенічність, астенічність), регуляторний (інтернальність, екстернальність) та мотиваційний (соціоцентричність, егоцентричність) компоненти товариськості. Отже, патрульні поліцейські цієї групи отримують задоволення від процесу спілкування, часто самі виявляють ініціативу, вміють налагоджувати стосунки та чудово себе контролюють в складних та проблемних умовах спілкування. Прояв товариськості у цій групі поліцейських зумовлюється необхідністю відповідати вимогам професії та бути максимально ефективними в суспільстві. Вони усвідомлено виявляють товариськість для досягнення успіху в роботі, налагодження добрих стосунків з колегами та для набуття професійного досвіду, що допомагає їм удосконалювати свої професійні знання, навички та здібності у вирішенні складних завдань.

Вивчення особливостей прояву товариськості у професійній діяльності патрульних поліцейських надає можливість активізувати роботу щодо подальшого емпіричного вивчення цієї необхідної компетенції особистості поліцейського для розроблення дієвих практичних рекомендацій для поліпшення психологічної складової в роботі з діючими працівниками поліції та в період їх професійної підготовки і перепідготовки.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Борисюк О. М. Психологічні особливості особистісного компоненту управлінської компетентності майбутніх офіцерів поліції. *Вісник Національного університету оборони України*. 2021. № 1 (59). С. 36–43.
2. Водолазська О. О., Цуркан С. М. Особливості товариськості як професійно-важливої якості особистості // Проблеми сучасної психології особистості : матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 квіт. 2020 р.). Одеса : ФОП Бєлий А. Є., 2020. С. 177–185.
3. Євдокімова О. О., Пономаренко Я. С. Комунікативна толерантність поліцейських в контексті вивчення їх емоційного інтелекту. *Право і безпека*. 2019. № 2 (73). С. 101–108. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2019.2.16>.
4. Євдокімова О. О., Пономаренко Я. С. Соціальний інтелект поліцейських в контексті їх комунікативної толерантності. *Право і безпека*. 2018. № 1 (68). С. 31–38. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2018.1.04>.
5. Калашникова М. М., Максимова Э. В. Исследование психологических механизмов регулирования деятельности, осуществляемой в напряженных условиях. *Наука и бизнес: пути развития*. 2016. № 3 (57). С. 49–52.
6. Крупнов А. И., Новикова И. А., Шляхта Д. А. Комплексные исследования свойств личности: теория и практика : учеб. пособие. М. : Рос. ун-т дружбы народов, 2017. 217 с.
7. Психологічна готовність до ризику військовослужбовців Національної гвардії України : монографія / О. С. Колесніченко, Я. В. Мацегора, І. І. Приходько та ін. Харків : Нац. акад. Нац. гвардії України, 2019. 308 с.
8. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты : учеб. пособие. Самара : БАХРАХ-М, 2001. 672 с.

9. A review and preview of developments in the measurement of sociability / N. Boswell, J. Cao, W. J. Torres et al. *Bulletin of the Menninger Clinic*. 2020. No. 84 (1). Pp. 79–101. DOI: https://doi.org/10.1521/bumc_2020_84_05.
10. Ebrahim A. A. Personality Profile of High Performing Police Officers // Paper presented at the Singapore Conference on Applied Psychology (June 21–22, 2018). Singapore.
11. Formation of the Professionally Significant Skills and Competencies of Future Police Officers during Studying at Higher Educational Institutions / V. Bondarenko, I. Okhrimenko, I. Tverdokhvalova et al. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2020. No. 12 (3). Pp. 246–267. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/320>.
12. García M., Tegelaars M. Sociability. *The Wiley-Blackwell encyclopedia of urban and regional studies*. 2019. No. 4. Pp. 1880–1884.
13. Kumarasamy M. M., Pangil F., Isa M. F. The effect of emotional intelligence on police officers' work-life balance: The moderating role of organizational support. *International Journal of Police Science & Management*. 2016. No. 18 (3). Pp. 184–194. DOI: <https://doi.org/10.1177/1461355716647745>.
14. Lamin S., Teboh C. Police social work and community policing. *Cogent Social Sciences*. 2016. No. 2 (1). DOI: <https://doi.org/10.1080/23311886.2016.1212636>.
15. Psychological Profile of Successful Criminal Police Officer / V. Ostapovich, V. Barko, I. Okhrimenko et al. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. No. 9 (3). Pp. 120–133.
16. Slatcher R. B., Selcuk E. A social psychological perspective on the links between close relationships and health. *Current Directions in Psychological Science*. 2017. No. 26 (1). Pp. 16–21. DOI: <https://doi.org/10.1177/0963721416667444>.
17. The New Police Training System: Psychological Aspects / D. Shvets, O. Yevdokimova, I. Okhrimenko et al. *Postmodern Openings*. 2020. No. 11 (1). Pp. 200–217. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/11.1sup1/130>.

Надійшла до редакції: 17.06.2021

ЕВДОКИМОВА Е. А., ПОНОМАРЕНКО Я. С. ОБЩИТЕЛЬНОСТЬ ПАТРУЛЬНЫХ ПОЛИЦЕЙСКИХ КАК КЛЮЧЕВАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ВАЖНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ: ЭМПИРИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ

Осуществлен теоретический обзор феномена общительности как ключевой профессионально важной компетенции работников полиции. Целью статьи является эмпирическое исследование особенностей психологической структуры общительности патрульных полицейских с разным уровнем коммуникативного контроля. В исследовании была задействована «Методика диагностики оценки самоконтроля в общении» М. Снайдера, с помощью которой мы распределили исследуемых на две группы: с низким (14 человек) и высоким (25 человек) уровнями коммуникативного контроля. Общая численность выборки составила 46 патрульных полицейских. Для диагностики основных компонентов общительности был использован «Тест суждений изучения общительности личности» А. Крупнова. Полученные факты свидетельствуют, что у полицейских первой группы существуют определенные трудности в реализации общительного поведения, а в полицейских второй группы общительность сформирована как основной компонент их профессиональной деятельности.

Ключевые слова: компетенции, коммуникативный контроль, патрульные полицейские, работники полиции, профессиональная деятельность, общительность.

YEVDOKIMOVA O. O., PONOMARENKO YA. S. SOCIABILITY OF PATROL POLICE OFFICERS AS A KEY PROFESSIONALLY IMPORTANT COMPETENCE: AN EMPIRICAL STUDY

The psychological analysis of the concept of "sociability" in the field of legal psychology is revealed, which is defined by researchers as a conscious act in communication, aimed at establishing friendly and trusting relationships. The purpose of the article is an empirical study of the psychological structure of the sociability of patrol police officers with different levels of communicative control. The study involved M. Snyder's "Diagnostic Methodology for Assessing Self-Control in Communication", with the help of which we divided the subjects into two groups: with low and high levels of communicative control. The first group consisted of subjects with a low level of communicative control in the number of 14 people, the second group included students with a high level of communicative control in the number of 25 people. 7 respondents with an average level were excluded from further research. O. Krupnov's "Test of judgments of the personality sociability studying" was used to diagnose the main components of sociability. For mathematical and statistical processing, cluster analysis using the k – means method was used. Quantitative processing of the results was carried out using Student's t-test.

The obtained facts show that the police officers of the first group have some difficulties in the implementation of friendly behavior, and the police officers of the second group have the sociability formed as a major component of their professional activities. That is, police officers with a low level of communicative control have a better ability to have a casual and easy conversation. The first group needs a boost to be sociable, as they will prefer solitude rather than a forced conversation with a friend. Police officers with a high level of communicative control enjoy the communication process, often take the initiative, know how to build relationships and control themselves well in difficult and problematic communication conditions. The manifestation of sociability in this group of police officers is due to the need to meet the requirements of the profession and be as effective as possible in society.

Key words: *competencies, communicative control, patrol policemen, police officers, professional activity, sociability.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Євдокімова О. О., Пономаренко Я. С. Товарицькість патрульних поліцейських як ключова професійно важлива компетенція: емпіричне дослідження. *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 122–130. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.13>.

Citation (APA): Yevdokimova, O. O., & Ponomarenko, Ya. S (2021). Sociability of Patrol Police Officers as a key Professionally Important Competence: an Empirical Study. *Law and Safety*, 3(82), 122–130. <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.13>